КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра освітньої політики

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти

«ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «МОЇ ФІНАНСОВІ ЦІЛІ» У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до затвердження на засіданні кафедри освітньої політики

(Протокол №8 від 21.09.2026 р.)

Завідувачка кафедри Галина ЛОЇК

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(Протокол №6 від 1.10.2026р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробниця: Гургула Тетяна Володимирівна, професорка кафедри освітньої політики ЛОІППО, доктор економічних наук.

Напрям підвищення кваліфікації: підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти.

Розроблено на основі:

- ✓ **Модельної програми** "Мої фінансові цілі. Профільна середня освіта. Основний / поглиблений рівень" для закладів загальної середньої освіти (авт. Ролік В. А., Войтицька Л. В., Тригуб О. В., Носик Н.Д.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 18.03.2026 № 484)

Термін дії програми: з 01.02.2027 р. до 01.02.2032 р.

Рецензенти: Танчин Ігор Зеновійович, заступник директора ЛОІППО, кандидат історичних наук, доцент; **Цогла Олена Орестівна,** к.е.н. доцент кафедри природничо-математичної освіти ЛОІППО.

І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасний світ характеризується високим рівнем економічної невизначеності, інфляцією та фінансовими кризами. У таких умовах наявність чітких фінансових цілей допомагає людині адаптуватися до змін. Визначення фінансових цілей стимулює створення резервного капіталу. Це, мінімізує ризики втрати доходу через форс-мажорні обставини.

Підприємливість і фінансова грамотність є однією з ключових компетентностей Нової української школи, рекомендована Радою Європейського Союзу від 22 травня 2018 року у рамковому документі «Про ключові компетентності для навчання впродовж життя» та визначена Законом України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року №2145-VIII як обов'язкова компетентність, яка формується у здобувачів освіти у тісному взаємозв'язку з іншими компетентностями.

Ефективно сформувати цю ключову компетентність, сприяти цілісному всебічному розвитку особистості, яка здатна до критичного мислення, до прийняття відповідальних рішень, до ведення господарської діяльності за принципами сталого розвитку, а також до конкурування на ринку праці та навчання впродовж життя, можливо через вивчення предмету «Мої фінансові цілі».

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Особливості викладання курсу «Мої фінансові цілі» у профільній школі має за мету навчити здобувачів освіти до фінансово незалежного й відповідального життя з урахуванням життєвих викликів, що постають після завершення навчання, а саме: сформувати здатність визначати, планувати та одночасно досягати кількох фінансових цілей, характерних для різних етапів і сфер життя; навчити учнівство самостійно дбати про

власний і сімейний добробут шляхом оволодіння принципами довгострокового фінансового планування, практичного застосування знань і навичок управління особистими та спільними фінансами, використання різних фінансових інструментів і можливостей, а також створення власних фінансових можливостей через підприємницьку діяльність; розвинути критичне, аналітичне та системне мислення, здатність оцінювати альтернативи, ризики й наслідки фінансових рішень; сформувати діяльнісний підхід до вивчення фінансової грамотності та підприємництва з урахуванням індивідуального фінансово-економічного досвіду учнівства; сприяти усвідомленню учнівством ролі фінансів як інструменту досягнення особистого, сімейного та суспільного добробуту, а також формуванню ціннісних орієнтирів для відповідальної фінансової поведінки, зокрема готовності дбати про родину та долучатися до благодійної і соціально відповідальної діяльності.Програма є складовою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі та містить тісні міжпредметні зв'язки з іншими освітніми галузями.

Цільова група педагогічних працівників: педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Особливості реалізації програми: немає.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (очно-дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників з основ підприємництва та фінансової грамотності відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ✓ ставити свої власні фінансові цілі, виходячи з розуміння фінансової грамотності та підприємливості, вміти приймати відповідальні рішення, працювати в команді та застосовувати базові фінансові навички;
- ✓ складати і аналізувати бюджет, розрізняти доходи та витрати, приймати обґрунтовані фінансові рішення;
- ✓ розуміюти сутність підприємництва та його роль у суспільстві, сформувати підприємницьке мислення;
- ✓ застосовувати навички фінансового планування, розробляти прості бізнес-ідеї та оцінювати власні ресурси;
- ✓ реалізувати освітні проєкти, створити бізнес-планування застосовуючи знання на практиці та презентувати результати.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- ✓ здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, визначених державними стандартами освіти (А2.1.);
- ✓ здатність здійснювати інтегроване навчання здобувачів освіти (А2.3.);

- ✓ здатність добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти (А2.4.);
- ✓ здатність формувати ціннісні ставлення в здобувачів освіти (А2.5.);
- ✓ здатність організовувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти (Г2.2.).

Очікувані результати навчання:

- ✓ розуміє зміст освіти з підприємництва і фінансової грамотності відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, визначених державним стандартом базової середньої освіти;
- ✓ здійснює інтегроване навчання підприємництву і фінансовій грамотності через інші навчальні дисципліни;
- ✓ організовує різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти з підприємництва і фінансової грамотності.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання. Результати навчання оцінюються за 100-бальною системою прохідний бал - 70.У самостійній роботі є практичні завдання на логіку та розрахунки.

У випадку, якщо пропущено понад 50% навчального часу, передбаченого програмою підвищення кваліфікації, документ про підвищення кваліфікації не видається.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат.

Вартість (у разі встановлення): безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Контрольні заходи**	**Усього**
МОДУЛЬ 1.Як ставити фінансові цілі та досягати їх					
Тема 1.1. Фінансові цілі як основа особистого	1	3		1	4

фінансового плану					
Тема 1.2. Особистий бюджет як інструмент досягнення фінансових цілей.	1	3		1	5
Разом за модулем	**2**	**6**		**2**	**10**
МОДУЛЬ 2. Освіта як інвестування у власнефінансове майбутнє					
Тема 2.1.Освіта як стратегічна фінансова ціль та інвестиція в зростання добробуту.	2	2		1	5
Тема 2.2.Порівняння вартості освітніх траєкторій в Україні та за кордоном.	2	2	1	1	6
Тема 2.3.Заощадження на освіту як частина довгострокового фінансового плану. Окупність інвестицій на освіту.	1	1	1	1	4
Разом за модулем	**5**	**5**	**2**	**3**	**15**
МОДУЛЬ 3. Стартовий капітал для бізнесу: як зібрати та примножити					
Тема 3.1 Бізнес – ідея як спосіб створення цінності.	1	2			3
Тема 3.2 Розробка власного бізнес-плану під підприємницьку ідею.	1	2	1	1	4
Разом за модулем:	**2**	**4**	**1**	**1**	**8**
Підсумкові заходи				6	
Усього	9	15		6	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Як ставити фінансові цілі і досягати їх

Тема 1.1.Фінансові цілі як основа фінансового плану.

Фінансові цілі як основа особистого фінансового плану. Як ставити смарт-цілі у фінансовому плануванні. Доходи старшокласників: реальні та потенційні джерела. Види витрат (постійні, змінні, нерегулярні).Особистий бюджет як інструмент досягнення фінансових цілей. Методи ведення особистого бюджету та планування заощаджень. Аналіз особистого бюджету та шляхи його оптимізація. У концепції Нова українська школа підприємництво і фінансова грамотність розглядаються як ключові компетентності, необхідні для успішного життя в сучасному суспільстві. Вони формують в учнів уміння приймати відповідальні рішення, управляти власними фінансами, проявляти ініціативу та креативність.Для вчителя важливо не лише передати знання, а й сформувати практичні навички: планування бюджету, критичне мислення, оцінювання ризиків, командну роботу та підприємливість. Це реалізується через інтерактивні методи навчання, проєктну діяльність, моделювання реальних життєвих ситуацій.

Тема 1.2. Особистий бюджет як інструмент досягнення фінансових цілей

Особистий бюджет як інструмент досягнення фінансових цілей. Основні методи ведення особистого бюджету та планування заощаджень. Аналіз особистого бюджету та шляхи його оптимізації.У контексті формування особистого бюджету старшокласника сімейний бюджет відіграє ключову роль, адже саме в сім'ї закладаються основи фінансової поведінки: планування бюджету; раціональне споживання; заощадження та фінансова безпека; відповідальне ставлення до кредитів і витрат. Для педагогів важливо показати учням практичний зв'язок між теорією і повсякденним життям через моделювання сімейного бюджету, аналіз доходів і витрат, вирішення фінансових ситуацій.

Модуль 2. Освіта-як інвестувати у власне майбутнє

Тема 2.1. Освіта як стратегічна фінансова ціль та інвестиція в зростання добробуту.

Освіта є однією з найважливіших стратегічних цілей та фундаментальною інвестицією, яка безпосередньо впливає на зростання довгострокового добробуту людини. На відміну від матеріальних активів, які можуть знецінюватися, капітал знань та навичок залишається протягом усього життя і приносить дивіденди. Для школярів вчитель може показати практичні приклади.

Тема 2.2. Порівняння вартості різних освітніх траєкторій в Україні та закордоном.

Для старшокласників, які планують вступати в європейські університети, вартість навчання може відрізнятися в рази. У деяких країнах університети не беруть плату за начанння за умови навчання місцевою мовою, а для українців із тимчасовим захистом можуть діяти додаткові можливості, тому дуже цінним є знайти переваги та ризики навчання закордоном. Однак при виборі країни варто врахувати не лише tuitionfree, але й врахувати до загальних витрат: проживання, харчування, транспорт, медичне страхування та студентські збори в цих країнах.*Тема 2.3. Заощадження на освіту як частина довгострокового фінансового плану.Окупність інвестицій в освіту*.

Заощадження на освіту як частина довгострокового фінансового плану. Кредит на освіту. Стипендії, гранти та альтернативні джерела фінансування. Навчання протягом життя. Окупність інвестицій в освіту.

Модуль 3.Стартовий капітал для бізнесу:як зібрати і примножити.

Тема 3.1.Бізнес-ідея як спосіб створенняцінності.

Бізнес-ідея як спосіб створення цінності. Власні заощадження як стартовий капітал підприємця. 3. Кредити для бізнесу: можливості та ризики. 4. Інвестиції, гранти та партнерство як альтернативні джерела капіталу. 5. Планування грошових потоків на початку розвитку бізнесу. 6. Фінансові ризики підприємця та способи управління ними. Орієнтовний перелік: сторітелінг бізнес-ідеї: опис ідеї через історію клієнта; метод “SCAMPER”: удосконалення наявного продукту.

Тема 3.2. Розробка власного бізнес-плану під підприємницьку ідею .

1.Етапи розробки бізнес-плану. 2.Типова структура бізнес-плану та її характеристика.3.Алгоритм розробки бізнес –плану. 4. Презентація проєкту.

Орієнтований перелік практичних завдань.

Завдання 1. Сімейний бюджет. Складіть свій сімейнийбюджету на місяць, враховуючи: доходи (заробітна плата батька — 38тис.грн; заробітна плата матері — 24тис.грн;соціальна допомога — 2 тис.грн); витрати сім’ї за місяць (продукти харчування— 18 тис.грн, комунальні послуги — 4 тис.грн, транспорт — 3 тис.грн, одяг — 12 тис.грн, розваги — 8 тис.грн).

Завдання:

- ✓ визначте чи є бюджет профіцитним (є заощадження) чи дефіцитним (витрати більші за доходи);
- ✓ проаналізуйте витрати та дайте відповіді: які витрати можна скоротити; на скільки можна збільшити заощадження (орієнтовно);
- ✓ запропонуйте **2–3 фінансові рішення**, які допоможуть сім’ї: збільшити заощадження; раціональніше використовувати кошти.

- ✓ розроблення особистого бюджету з кількома фінансовими смарт-цілями (особистою, сімейною та соціальною / благодійною).

  Завдання 3.Проведіть дискусіюз учнями на тему: «Що означає навчання протягом життя і яку роль у ньому відіграють “м’які” навички?”

  Завадння 4. Особистий бюджет як інструмент досягнення фінансових цілей. Проаналізуй витрати , доходи, заощадження свого бюджету і зробіть відповідні висновки.

Завадння 5 .Порівняння вартості різних освітніх траєкторій в Україні та закордоном

Обґрунтуйте використання усіх освітніх можливостей під час навчання в закладі освіти з урахуванням особистої траєкторії навчання та майбутньої професійної орієнтації; індивідуальна пошукова робота: аналіз варіантів досягнення фінансової цілі “Навчання за обраною професією” із застосуванням різних фінансових стратегій та інструментів.Виберіть країни в яких плануєте навчатися та розрахуйте витрати на навчання в цих країнах. Порівняйте з вищими учбовими закладами в Україні.Зробіть відповідні висновки.

Завдання 6. **Дослідити вартість навчання в обраному закладі професійної** / фахової передвищої / вищої освіти та наявні умови кредитування на освіту в банках; 2) розрахувати загальну вартість навчання з урахуванням плати за кредитом; 3) дослідити альтернативні можливості отримати освіту за обраним напрямом (навчання за державним замовленням, стажування, безкоштовні курси.

Завдання 5. Фінансові цілі, благодійність і відповідальність бізнесу. Групова дискусія “Чи варто починати бізнес без власних заощаджень?”; рольова гра “Підприємець – банк”: переговори про умови кредиту на відкриття бізнесу; дослідження: огляд реальних грантових програм і конкурсів на офіційних сайтах: Дія: https://diia.gov.ua/ Державна служба зайнятості: https://dcz.gov.ua/; аналіз помилок стартапів: чому бізнеси закриваються на початку розвитку; метод кейсів: несподівані події (зростання витрат, втрата клієнтів); коло ідей: розроблення антикризових рішень (резерви, диверсифікація, страхування);

Завдання 6. Вправа «Структура бізнес - план»

Створіть ментальну карту структури бізнес-плану. Подумайте і дайте відповідь на питання до кожного розділу Бізнес-планування.

Бізнес-план

Цей шаблон допоможе тобі структурувати свої ідеї та створити перший бізнес-план. Пам’ятай, що бізнес-план – це живий документ, який може змінюватися разом з твоїм бізнесом.

1. Ідеябізнесу

- **Що ти хочеш продавати або пропонувати?**(Товар, послуга)_____
  _____
  _____
- **Чому саме це?** (Чим твоя пропозиція відрізняється від інших?)_____
  _____
  _____
  _____
- **Хто твої потенційні клієнти?** (Вік, інтереси, місце проживання)_____
  _____
  _____

2. Аналізринку

- **Хто твої конкуренти?** (Перелік основних конкурентів)_____
  _____
  _____
- **Які їхні сильні та слабкі сторони?** (Порівняння твоєї ідеї з конкурентами)_____
  _____
  _____
- **Яка загальна ситуація на ринку?**(Тренди, сезонність, попит)_____
  _____
  _____

3. Маркетинговийплан

- **Як ти будеш привертати клієнтів?** (Реклама, соціальні мережі, розповсюдження інформації)_____
  _____
  _____
  _____
- **Яка ціна твоїх продуктів/послуг?**(Обґрунтування ціни)_____
  _____
  _____
  _____
- **Де ти будеш продавати?** (Онлайн-магазин, офлайн-точки, ярмарки)_____
  _____

_____
_____

4. Організаційнийплан

- **Хто буде працювати над твоїм бізнесом?**(Тисам, друзі, родина)_____
  _____
  _____
  _____
- **Які ресурси тобі потрібні?** (Матеріали, обладнання, фінанси)_____
  _____
  _____
  _____
- **Як ти будеш організовувати свою роботу?**(Графік, розподіл обов'язків)_____
  _____
  _____
  _____

5. Фінансовийплан

- **Скільки грошей тобі потрібно для старту?**(Розрахунокпочаткових інвестицій)_____
  _____
  _____
  _____

Які будуть твої постійні витрати?(Оренда, матеріали, реклама)_____
_____
_____

- **Який прибуток ти очікуєш отримати?**(Прогноздоходів і витрат)_____
  _____
  _____
  _____

6. Ризикитаможливості

- **Які ризики можуть виникнути?** (Нестача клієнтів, зміна попиту, конкуренція)_____
  _____

_____
_____

- **Як ти можеш зменшити ці ризики?**(Запаснийплан, маркетингові стратегії)_____
_____
_____
_____
- **Які можливості відкриваються перед тобою?**(Новіринки, партнерства)_____
_____
_____
_____

Додатки_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання.

Модуль 1. Як ставити фінансові цілі і досягати їх

1.Які фінансові цілі ви хочете досягнути в своєму житті?Чи фінансові цілі є вимірними?

2. Як вести особистий бюджет?

3.Що таке фінансовий план: як скласти та дотримуватися його?

4.Фінансова грамотність: як забезпечити комфортне життя та безбідну старість?

Модуль 2. Освіта-як інвестувати у власне майбутнє

1. Чому освіта є найкращою інвестицією?

2. Куди саме інвестувати: ключові напрямки?

3. Як побудувати стратегію інвестування?

4. Як провести аудит навичок: Визначте свої сильні сторони та знайдіть прогалини (чого саме не вистачає для кар'єрного стрибка?

5. Як зрозуміти твердження: « Інвестуйте не лише гроші, а й час?»

Модуль 3. Стартовий капітал для бізнесу:як зібрати і примножити.

1. Що таке бізнес-планування та бізнес-стратегія?
2. Які етапи розробки бізнес –плану?
3. Яка основна мета Вашого стартапу або бізнесу?
4. Які конкретні проблеми Ви вирішуєте для своїх клієнтів?
5. Які ресурси Вам потрібні для досягнення цих цілей?
6. Як Ви вимірюватимете прогрес та успіх?
7. Що потрібно зробити, щоб кожен із пунктів мав і довгостроковий результат?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Віртуальна екскурсія до Музею грошей НБУ [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://museum.bank.gov.ua/museum/3d-tour/.
2. Державний стандарт базової середньої освіти від 30 вересня 2020 року №898 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020- %D0%BF#n16.
3. Дмитрик О.В. Роль і місце особистого селянського господарства у формуванні доходів сільських домогосподарств. Економічна наука. 2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2019/15.pdf.
4. Економіка і фінанси. 9 клас : навч. - метод. Посібник для вчителя / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко - К. : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKS3J2cVJ2dVg4T0k/view?resourcekey=0-HvgQPSenD9qwCGvukWiQBw .
5. Закон України «Про банки і банківську діяльність» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text.
6. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text.
7. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text.
8. Закон України «Про захист прав споживачів» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text.

9. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text.
10. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.
11. Закон України «Про підприємництво» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-12.
12. Закон України «Про підприємства в Україні» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/887-12.
13. Закон України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-IX?fbclid=IwAR3HPX7nGuTO1v2MGtHJ1p0zWxrQUiuf7N07Ir3-KCwI-Ed2fpo9nbDPwRY#Text.
14. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text.
15. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. №988-р [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text.
16. Методичні рекомендації щодо створення модельних навчальних програм для 5–9 класів : Міністерство освіти і науки України. 21 березня 2021 року. Київ. [Електронний ресурс]. Режим доступу:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/03/25/metod.pdf.
17. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти» від 19.02.2021 р. №235. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti.
18. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про надання грифа «РекомендованоМіністерством освіти і науки України» від 14 серпня 2024 року № 1138 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1Zf6mbBQz49dhgPgs-U6utDPuu23rzF14/view.
19. Нова українська школа [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola.
20. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг. URL: [Електронний ресурс]. www.dfp.gov.ua.
21. Офіційний сайт Національного банку України URL: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Statist/sfs.htm.

22. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text
23. Прикладні фінанси. 8 клас : навч. - метод. Посібник для вчителя / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко - К. : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKWWxlWF9UWUQ5OW8/view?resourcekey=0-wfzR7twxKijIsC1hbcMk2g.
24. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80.
25. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80.

Підручники, посібники

1. Енциклопедія для фінансово грамотних школярів Письменний В., Коженівський С. - Тернопіль : Астон, 2021. – 224 с.
2. Кушнір Ю. Б. Персональні (+сімейні) фінанси : посібник / Юрій Борисович Кушнір. – 7-ме вид, допов. – Ужгород : РІК-У, 2022. – 222 с.
3. Моя економіка: підручник для учнів 8 — 9-х, 10-х класів / Л. Кириленко, Л. Крупська, І. Пархоменко, І. Тимченко. - Київ: А.П.Н., 2005. – 320 с.
4. Письменний В. В. Фінансова грамотність (рівень стандарту): підручник для 10 (11) класу закладів загальної середньої освіти. - Тернопіль : Астон, 2023. – 240 с.
5. Підприємництво і фінансова грамотність: підручник для 8 класу закладів загальноїсередньої освіти / Р. Р. Гургула, Р. Р. Буяк, Б. Ю. Куждеба, Є. М. Сливка, В. О. Сухінська — Тернопіль : Астон, 2025. — 144 с.
6. Фінансова грамотність : навч. посібник /авт.кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. – Вид. 2-ге, випр. і доп. - Київ, 2013. – 311 с.
7. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник / авт. кол. - Київ, 2019. – 272 с.
8. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: робочий зошит для учня / авт. кол. - Київ, 2019. – 160 с.
9. Біденко С. В., Золотаревич І. А. Книга юного підприємця: 9 детальних планів своєї справи для підлітків. 2-ге вид., випр. Харків : Основа, 2020. 136 с. 2. Внесок. URL: https://vnesok.nssmc.gov.ua/ (дата звернення: 15.01.2026).

10. Вожжов С., Вус Ю. Мрія на мільйон. Рушай у світ грошей та бізнесу. Харків : Ранок, 2021. 160 с. 4. Державний стандарт базової середньої освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920- 898 (дата звернення: 15.01.2026).
11.. Державний стандарт профільної середньої освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 р. № 851. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724 (дата звернення: 15.01.2026).
12. Дія. Бізнес. URL: https://business.diia.gov.ua/ (дата звернення: 06.01.2026). 7. Дослідження рівня фінансової грамотності українців. URL: https://talan.bank.gov.ua/fingramotnist#doslidgennya (дата звернення: 15.01.2026).
13. Економіка і фінанси. 9 клас: навч.- метод. посібник для вчителя / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. Київ : Університет банківської справи, 2020. 123 с.
14. Електронний кабінет платника податків. URL: https://cabinet.tax.gov.ua/login (дата звернення: 15.01.2026). 10.Методика викладання фінансової грамотності: навч. посіб. / Т. О. Кізима та ін. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. 200 с. 11.Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року / НБУ, МОН, ФГВФО, НКЦПФР, Міністерство економіки України, Міністерство цифрової трансформації України, ДУ “Офіс з розвитку підприємництва та експорту”. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBU_Strategy-Financial-Literacy.pdf?v=9 (дата звернення: 15.01.2026)
15. Онлайн-платформа для підвищення рівня фінансової грамотності “Гаразд”. URL: https://harazd.bank.gov.ua/ (дата звернення: 15.01.2026).
16. Офіційний сайт Державної служби зайнятості. URL: https://dcz.gov.ua/ (дата звернення: 15.01.2026). 14.Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: https://www.pfu.gov.ua/ (дата звернення: 15.01.2026).
17. Підприємництво для школярів. Дія. Цифрова освіта. URL: https://osvita.diia.gov.ua/courses/pidpriemnictvo-dla-skolarivmodul-3 (дата звернення: 15.01.2026). 16.Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 01 січ. 2026 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 15.01.2026).
18..Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. №1909-IX : станом на 01 січ. 2026 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text (дата звернення: 15.01.2026).
19. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року :

розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/ (дата звернення: 15.01.2026).
20. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825 (дата звернення: 06.01.2026).
21. .Рамка фінансових компетентностей дітей та молоді України (до 18 років). URL: https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/ramka-finansovikh-kompetetnostei-ditei-ta-molodi-ukrayini.pdf (дата звернення: 15.01.2026).
22. Рамка фінансових компетентностей дорослого населення України. URL: https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/Ukraine_Financial_Competence_Framework_Adults.pdf (дата звернення: 15.01.2026). 2
23. Ролік В., Войтицька Л., Тригуб О. Підприємництво і фінансова грамотність. 8 клас: підручник. Київ : Освіта, 2025. 128 с. 28.Ролік В., Войтицька Л., Тригуб О. Підприємництво і фінансова грамотність. 9 клас: підручник. Київ : Освіта, 2026. 224 с. 29.Ролік В., Войтицька Л., Тригуб О. Фінансовий щоденник. 8 клас: робочий зошит із курсу “Підприємництво і фінансова грамотність”. Київ : Освіта, 2024. 89 с. URL: https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/shchodennik.pdf?v=6 (дата звернення: 15.01.2026).
24. .Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Посібник / Свинчук А. А. та ін. Київ : ВІ ЕН ЕЙ, 2017. 188 с. URL: https://krliman.gov.ua/upload/editor/soc_biznes.pdf (дата звернення: 15.01.2026).
25. .Соціальне шкільне підприємництво. URL: https://schoolofme.me/sse (дата звернення: 15.01.2026).
26. Соціальне шкільне підприємництво. URL: https://www.facebook.com/SSEinUkraine/?locale=uk_UA (дата звернення: 15.01.2026).
27. Соціальне шкільне підприємництво. Онлайн-курс для освітян. URL: https://courses.zrozumilo.in.ua/courses/coursev1:EEF+EEF-008+2021/about (дата звернення: 15.01.2026). 34.Соціальне шкільне підприємництво: твій перший стартап: Посібник для учнів 8 (9, 10, 11) класів, батьків та освітян / Дятленко С. та ін. Київ : ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС, 2020. 184 с. 35.Стратегія відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-%D1%80#Text (дата звернення: 15.01.2026).
28. Твій перший стартап. Онлайн-курс для підлітків. URL: https://courses.zrozumilo.in.ua/courses/coursev1:EEF+017+2021/about (дата звернення: 15.01.2026). 37.Фінансовий сенсей. Дія. Цифрова освіта. Онлайн-курс

для підлітків. URL: https://osvita.diia.gov.ua/courses/finansovyysensey (дата звернення: 15.01.2026).
29. Центр фінансових знань Національного банку України “Талан”. URL: https://talan.bank.gov.ua/ (дата звернення: 15.01.2026).
30. Шахрайгудбай. Освітній онлайн-курс з платіжної безпеки. URL: https://megogo.net/ua/view/27014067-shakhrai-hudbai.html (дата звернення: 15.01.2026).
31. Школа платіжної безпеки. Онлайн-курс для підлітків. URL: https://www.mastercard.ua/uk-ua/personal/getsupport/skillup.html (дата звернення: 15.01.2026).
32. EntreComp: Рамка підприємницької компетентності. URL: https://ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2016.07.8-9_EntrComp/EntreCompFramework%20UKR.pdf (дата звернення: 15.01.2026).